

REPUBLIKA HRVATSKA
SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET

Katedra za pomorsko i općeprometno pravo

FACULTAS IURIDICA
UNIVERSITAS STUDIORUM
ZAGRABIENSIS

10000 Zagreb, Trg m.Tita 14, CROATIA, pp 175
Tel.: Dekan: (1) 4830-596; Tajništvo: (1) 4564-303,
Stud.ref: 4564-328, Fax: (1) 4564-030
Žiro-račun: 30102-603-3002, MB 3225909

FACULTY OF LAW
UNIVERSITY OF ZAGREB

Prof. dr. sc. Jasenko Marin

Zagreb, 14. veljače 2010.

**MIŠLJENJE - UPITNIK CMI O IZMJENAMA KONVENCIJE O
SPAŠAVANJU IZ 1989.**

Uvodne napomene

Međunarodna konvencija o spašavanju iz 1989. godine (u daljnjem tekstu: Konvencija) stupila je na snagu na međunarodnoj razini 14. srpnja 1996. godine. U odnosu na Republiku Hrvatsku Konvencija je stupila na snagu 10. rujna 1999. godine. Do sada se Konvencijom obvezalo 58 država čiji brodovi čine ukupno 47,33% svjetske tonaže (podaci dostupni na: www.imo.org, stranica posjećena 13. veljače 2010.).

Općenito govoreći, Konvencija (u odnosu na raniju Konvenciju o izjednačavanju nekih pravila o pružanju pomoći i spašavanju na moru, iz 1910. s Protokolom iz 1967.) donosi izmjene usmjerene k poboljšavanju položaja spašavatelja i zaštite morskog okoliša. U tom svjetlu, iznimno su važne odredbe članka 13. i 14. Konvencije koje govore o nagradi za spašavanje, odnosno o tzv. posebnoj naknadi. Istovremeno, u inozemnoj sudskoj praksi (engleski Dom lordova, slučaj *Nagasaki Spirit*) kao sporno pojavilo se pitanje određivanja posebne naknade, kriterija za njezino odmjeravanje i definiranje pojma troškova spašavatelja. Odluka u tom sporu izazvala je razočaranje spašavatelja.

Ukazujući na otežan ekonomski položaj spašavatelja, *International Salvage Union (ISU)*, čiji članovi obavljaju oko 90% spašavanja u svijetu, uputio je Međunarodnoj radnoj skupini CMI svojevrstan popis određenih odredaba Konvencije za koje smatra da ih treba novelirati kako bi spašavatelji imali više poticaja spašavati i štititi morski okoliš. Ta su pitanja obuhvaćena Upitnikom. U skladu s uvodnim tekstom Upitnika, odgovori na postavljena pitanja trebala bi pomoći Međunarodnoj radnoj skupini CMI pri odlučivanju o tome treba li se pristupiti izmjenama odredaba Konvencije.

Prije davanja mišljenja o pojedinim pitanjima iz Upitnika, valja naglasiti da su odredbe Konvencije u velikoj mjeri dispozitivne i primjenjuju se samo ako stranke drugačije ne ugovore, bilo eksplicitno ili implicitno (arg. iz čl. 6. Konvencije). Vrlo je uzak krug slučajeva kada ugovor o spašavanju, ili pojedine njegove odredbe, mogu biti poništene ili izmijenjene (v. čl. 7. Konvencije).

Upravo ova načelna dispozitivnost odredaba Konvencije otvara prostor razvitku autonomnog ugovornog prava spašavanja, što se u prvom redu ogleda kroz kreiranje i izmjene standardnih obrazaca ugovora o spašavanju (LOF). Upravo kroz razne verzije LOF obrazaca autonomno pravo spašavanja je u dosadašnjoj praksi izmijenilo, pa i

poboljšavalo okvirni regulatorni sustav prava spašavanja uspostavljen Konvencijom (npr. LOF 2000 - uvođenje tzv. SCOPIC klauzule).

Ove godine očekuje se publiciranje najnovije, jedanaeste verzije spomenutih obrazaca - obrazac LOF 2010, čije je osnovno obilježje uvođenje sustava paralelnih naknada (*parallel remuneration*). Taj bi sustav činile klasična nagrada za spašavanje ali i nagrada za zaštitu morskog okoliša (*Environmental Salvage Award*). Prema tome sustavu, posebna nagrada za zaštitu morskog okoliša isplaćuje se nezavisno od klasične nagrade za spašavanje (dakle, nema međuzavisnosti kakva postoji prema Konvenciji).

Autonomnim pravom spašavanja, osobito obrascima LOF, mogu se uspješno regulirati privatnopravna pitanja (odnosi između ugovornih strana) vezana uz spašavanje, odnosno materiju koju okvirno uređuje Konvencija. Međutim, njima se, smatram, ne mogu efikasno riješiti eventualna sporna pitanja iz Konvencije koja imaju, djelomice ili u cijelosti, javnopravni karakter. Ona bi mogla biti predmet noveliranja, bilo u bliskoj ili daljnjoj budućnosti.

Odgovori na pitanja

1. Članak 1 (d) - definicija štete okolišu

1.2. i 1.3. Prijedlog izmjene definicije štete okolišu zapravo znači proširenje teritorijalne primjene Konvencije, što za Republiku Hrvatsku, koja je proglasila ZERP, može biti korisno. Stoga smatram da bi bilo korisno podržati izmjene čl. 1. t. (d) Konvencije onako kako to predlaže u svojem odgovoru Udruženje za pomorsko pravo Italije.

1.4. i 1.5. Nemam saznanja o tome da je u hrvatskoj sudskoj praksi protumačen izraz «znatno», eng. *substantial* (misli se na znatno oštećenje okoliša). Ipak, imajući u vidu da se, zapravo, radi o važnom pitanju primjene Konvencije u slučajevima kada je posrijedi spašavanje radi sprječavanja (smanjenja) štete na okolišu, podržavam svaki prijedlog koji je usmjeren na otklanjanje moguće dvojbe o području primjene. U tom smislu podržavam prijedlog da se navedeni izraz briše iz teksta Konvencije. Iz istog razloga smatram korisnim i brisanje riječi «težim» (većim, značajnijim, eng. *major* (misli se na težu nezgodu).

Predloženim promjenama bi se otklonili temeljni pojmovi iz Konvencije koji sada mogu biti podložni diskrecijskom tumačenju, dok bi se istovremeno sasvim jasno odredilo područje njezine primjene u skladu s drugim konvencijama o zaštiti morskog okoliša (CLC, Bunker, HNS).

2. Članak 5. - nadzor akcija spašavanja od strane nadležnih tijela vlasti

2.1. Na temelju članka 784. Pomorskog zakonika, lučka kapetanija i inspekcija zaštite okoliša imaju pravo nadzirati akcije spašavanja. S njima je ovlaštena i dužna surađivati i Obalna straža (v. čl. 12. st. 2. Zakona o obalnoj straži). Prema čl. 785., lučka kapetanija, pod određenim uvjetima, može organizirati spašavanje broda ili druge imovine koja predstavlja opasnost za plovidbu ili okoliš, na način da se angažira pravna ili fizička osoba čija je to poslovna djelatnost. Troškove snosi vlasnik broda, odnosno druge imovine. Prema hrvatskom pravu, nema odredbe koja bi priječila i tijelima javne vlasti naknadu troškova vezanih za spašavanje.

2.2. Smatram da odredbu čl. 5., st. 3. Konvencije ne treba mijenjati. Predmetna materija treba biti ostavljena na uređenje nacionalnim pravom država stranaka.

3. Članak 11. - suradnja

3.2. Republika Hrvatska pristupila je Konvenciji o spašavanju (NN MU 9/98, detaljnije v. Uvodne napomene).

3.2.1. U skladu sa Smjernicama IMO o mjestima zakloništa, a na temelju čl. 1021. st. 1. alineja prva Pomorskog zakonika, ministar mora, prometa i infrastrukture donio je Pravilnik o mjestima zakloništa (NN 3/2008).

Ovim Pravilnikom propisuje se postupak odabira i odobrenja mjesta zakloništa za brodove kojima je potrebna pomoć, nadležna tijela i odgovorne osobe za odabir i odobrenje mjesta zakloništa, uvjeti koje moraju zadovoljavati mjesta zakloništa, uvjeti i način korištenja mjesta zakloništa, sadržaj, te način donošenja i izmjena Plana prihвата broda u nevolji, obveze u pogledu naknada šteta i troškova, obveznog osiguranja, odnosno drugog financijskog jamstva za brodove, te postupak nakon odobravanja mjesta zakloništa.

3.2.2. Smatram da odredbu čl. 11. Konvencije nema potrebe mijenjati u smislu pozivanja na Smjernice IMO o mjestima zakloništa iz 2003.

4. Članak 13. - Kriteriji za određivanje nagrade, st. 2.

4.2. Predmetnu materiju uređuje čl. 778. Pomorskog zakonika. Prema odredbama toga članka, ako se spašavanje broda i druge imovine obavlja na temelju ugovora o spašavanju koji je sklopio zapovjednik broda ili brodar broda u opasnosti, nagradu za spašavanje dužan je platiti brodar spašenog broda, ako ugovorom nije drugačije predviđeno. Ako je sklopljen ugovor o spašavanju, vlasnik druge spašene imovine na brodu ili osoba koja ima pravo raspolagati takvom imovinom odgovara solidarno s brodarom, ali samo za onaj dio nagrade koji se odnosi na tu imovinu. Ako brodar spašenog broda plati ukupnu nagradu za spašavanje, pripada mu pravo regresa prema vlasniku ili osobi koja ima pravo raspolagati drugom imovinom na brodu, za dio nagrade koji se odnosi na tu imovinu. Ako ugovor o spašavanju nije bio sklopljen, nagradu za spašeni brod dužan je platiti brodar spašenog broda, a nagradu za drugu spašenu imovinu – vlasnik ili osoba koja ima pravo raspolagati tom imovinom.

4.3. Smatram da odredbu čl. 13., st. 2. nema potrebe mijenjati, osobito ne u smislu da se izmjena odnosi samo na slučajeve kontejnerskih brodova.

5. Članak 14. - Posebna naknada

5.2. Smatram da je u ovom trenutku prerano izmijeniti odredbe članka 14. u smislu da se posebna naknada zamijeni posebnom nagradom za zaštitu okoliša. S obzirom da takvu promjenu sadržava obrazac LOF 2010 kao izvor autonomnog prava spašavanja, smatram da treba u narednom razdoblju analizirati primjenu toga obrasca,

pa tek onda, ako se pokaže da na taj način problem nije efikasno riješen, pristupiti složenom i dugotrajnom postupku izmjena Konvencije, uz postizanje konsenzusa između spašavatelja i brodara (odnosno P&I klubova). Odredba članka 14. Konvencije je dispozitivna, a primjer njezina derogiranja ugovornim odredbama već postoji, putem tzv. SCOPIC klauzule (v. Uvodne napomene). Dakle, za njezinu neprimjenu nije nužna izmjena Konvencije.

6. Članak 16. - Spašavanje osoba

6.2. Prema odredbi članka 2. Konvencije, ona se primjenjuje uvijek kada se u državi stranci vodi sudski ili arbitražni postupak koji se odnosi na pitanja koja Konvencija uređuje. Jedno od pitanja koje uređuje Konvencija je i pitanje prava na nagradu koje pripada spašavatelju osoba koji je sudjelovao u akciji spašavanja u kojoj je neki drugi spašavatelj spasio imovinu ili spriječio (smanjio) štetu na okolišu. Odredba čl. 16.st. 2. Konvencije takvom spašavatelju osoba daje pravo na pravičan dio nagrade (naknade) koja je isplaćena spašavatelju imovine. Adresat ove odredbe nije ni spašavatelj imovine niti vlasnik imovine nego (arbitražni) sud u državi stranci Konvencije koji rješava predmet koji se odnosi na spomenuto spašavanje. Taj sud prilikom odmjeravanja nagrade (naknade) za opisano spašavanje mora primijeniti odredbu čl. 16., st. 2. i odrediti pravičan dio iznosa nagrade ili naknade (zapravo, dodatan iznos na iznos nagrade spašavatelju imovine) koji se isplaćuje spašavatelju osoba koji takvu nagradu potražuje. U navedenom kontekstu, spomenuti spašavatelj osoba ima pravo na nagradu na temelju same Konvencije. Imajući navedeno na umu, ne vidim logičan razlog koji bi opravdavao izmjenu odredbe čl. 6., st. 2. Konvencije. U praktičnom smislu, mislim da bi rješenje po kojem bi spašavatelj osoba u opisanom slučaju potraživao nagradu od vlasnika spašene imovine (kojih može biti velik broj) bilo izrazito otegotno za toga spašavatelja.

7. Članak 20. - pomorski privilegij

7.1. Prije svega, ponavljam stajalište da, prije nego što kroz određeno vremensko razdoblje vidimo učinke novog LOF 2010, nema potrebe za izmjenama čl. 14. (Posebna naknada) u cilju uvođenja nezavisne tzv. nagrade za spašavanje okoliša. Govoreći hipotetski, čak i kada bi prijedlog za uvođenje nagrade za spašavanje okoliša bio prihvaćen a Konvencija u tom smislu izmijenjena, smatram da se u ovoj Konvenciji, nikako ne bi trebalo propisati da je tražbina s naslova te nagrade osigurana pomorskim privilegijem.

Do sada su donesene čak tri pomorske konvencije koje se bave uređenjem pomorskih privilegija (i hipoteka). Nijedna od njih nije uspjela postići zadovoljavajući stupanj međunarodne unifikacije na tom području, tako da se nacionalni propisi o privilegijima međusobno znatno razlikuju. Stvaranje pomorskih privilegija u nekoj konvenciji koja, kao primarno pitanje, uopće ne uređuje pitanje privilegija nego drugi institut -spašavanje, unijelo bi samo dodatnu konfuziju i pravnu nesigurnost. Ako i kada se bude smatralo da tzv. nagrada za spašavanje okoliša treba biti osigurana privilegijem, tada to treba učiniti u relevantnoj konvenciji o privilegijima (odnosno u nacionalnom propisu koji određuje privilegirane tražbine) a ne u ovoj Konvenciji. Zbog toga smatram da odredbu članka 20. ne treba mijenjati.

8. Članak 27. - objavljivanje arbitražnih pravorijeka o materiji spašavanja

8.2. Članak 27. zahtijeva suglasnost stranaka arbitražnog postupka (o spašavanju) pri objavljivanju arbitražnih pravorijeka. Mislim da tu odredbu ne treba mijenjati u smislu da se ti pravorijeci u pravilu objavljuju, osim ako se stranke postupka tome protive (inverzija u odnosu na postojeće rješenje). Za takvu izmjenu nema potrebe, imajući u vidu da bi to, bez opravdanog razloga, ugrozilo načelo povjerljivosti (privatnosti) arbitražnog postupka. To načelo mora biti pravilo, a za odstupanje od pravila uvijek mora biti potrebna suglasnost stranaka.

9. Općenito pitanje - eventualni prijedlozi drugih izmjena

9.1. Općenito, smatram da izmjene Konvencije nisu nužne, osobito u pogledu privatnopravnih pitanja koja su njome uređena. Konvencija je pretežno dispozitivna, u većini pitanja dopušta ugovorno odstupanje i treba je shvatiti kao okvir za regulaciju predmetne materije. Sa stajališta spašavatelja, treba je shvaćati kao minimum onoga što spašavatelju pripada. Više, odnosno drugačije od konvencijskog minimuma može se ostvariti ugovornim utanačenjima. Smatram da u tom pogledu treba u narednom višegodišnjem razdoblju najprije pratiti uspješnost primjene obrasca LOF 2010, čija rješenja imaju prednost u odnosu na konvencijske odredbe. Ako se nakon određenog razdoblja primjene LOF 2010 pokaže da određena pitanja i dalje ostaju sporna, tek tada treba pristupiti korijenitim izmjenama Konvencije (v. uvodne napomene). Osim toga, izmjene bi (vjerojatno) imale oblik Protokola na Konvenciju. Vjerojatno tome Protokolu ne bi pristupile sve države stranke Konvencije. Dakle, postojale bi države stranke samo Konvencije ali i države koje su stranke Konvencije kako je izmijenjena Protokolom. Tako bismo (i na ovom polju) imali različita rješenja i nezadovoljavajuću unifikaciju i na ovome području. Mislim da u ovom trenutku nema opravdanog razloga ni međunarodnog suglasja za preuzimanje takvog rizika.

Od svih predloženih izmjena iz Upitnika, smatram da je za Republiku Hrvatsku korisna izmjena čl. 1.(d) Konvencije (preciziranje definicije štete za okoliš) koje ima odraza na preciziranje (relativno širokog) teritorijalnog područja primjene Konvencije. Međutim, mišljenja sam da se samo zbog te izmjene u ovom trenutku ne treba pristupati složenom postupku izmjena Konvencije.

9.2. Nije mi poznato da je u odlukama naših sudova izravno primijenjena Konvencija. Međutim, poznato mi je da je naša sudska praksa primijenila odredbe Pomorskog zakonika o pravu na nagradu za spašavanje i kriterijima za njezino odmjeravanje. Te odredbe Pomorskog zakonika sadržajno odgovaraju odredbama Konvencije. To znači da se u našoj sudskoj praksi odredbe Konvencije nisu pokazale kao sporne pa nemam posebnih prijedloga za reviziju pojedinih njezinih odredaba.

Prof.dr.sc. Jasenko Marin
Pravni fakultet u Zagrebu
Trg maršala Tita 3, Zagreb
Tel: 01 4597 550
Fax: 01 4597 527
e-mail: jmarin@pravo.hr